

Dossier «Σεξ και εγκληματικότητα», **Criminologie**, Τόμος XXVII, No 2, Montréal, Presses de L' Université de Montréal, 1994, σελ. 1-209

Αντώνη Δ. Μαγγανά

Το δεύτερο τεύχος του εικοστού έβδομου Τόμου της έγκυρης επιθεωρήσεως *Criminologie* είναι αφιερωμένο στο θέμα «σεξ και εγκληματικότητα». Τα κείμενα παρουσιάζουν το θέμα με τρόπο διεπιστημονικό έχοντας ως επίκεντρο την ψυχολογική θεώρηση. Υπάρχει όμως και μια σημαντική μελέτη του M.Petrunik όπου ο συγγραφέας πραγματεύεται για τις νέες προσπάθειες προσδιορισμού της επικινδυνότητας ενός σεξουαλικά βίαιου εγκληματία.

Πίσω από το τεύχος αυτό πλανώνται οι ιδέες που καλλιεργούνται αυτή τη στιγμή στον Καναδά και στο Κεμπέκ, η σχέση δηλαδή κυριαρχίας του άνδρα πάνω στη γυναίκα και η αναχρονιστική αντιμετώπιση των σεξουαλικών αδικημάτων από το κοινωνικό σύνολο.

Ακόμη και αν δεν παρατίθενται με τρόπο εξαντλητικό τα σεξουαλικά προβλήματα που συνδέονται με την εγκληματικότητα, το περιεχόμενο του υπό κρίσιν δημοσιεύματος μας βυθίζει σ' έναν κόσμο ο οποίος, αν και μας απωθεί από πρώτη άποψη, παραμένει μία πρόκληση για νέες ανακαλύψεις στους πιο ευαίσθητους και νευραλγικούς τομείς του ανθρώπου.

Η πρώτη μελέτη της Καθ. N.Gonthier του Πανεπιστημίου της Lyon, Jean-Moulin Lyon III, ασχολείται με τα θύματα βιασμού και τη μεταχείρισή τους από τη δικαιοσύνη στα τέλη του Μεσαίωνα. Ιδέες όπως ο εξευτελισμός του θύματος και η αναξιοπιστία της γυναίκας επικρατούσαν τότε έντονα και μας θυμίζουν τους αγώνες που έκαναν οι γυναίκες για να γκρεμίσουν τα σεξιστικά πρότυπα.

Στα τέλη του μεσαίωνα ο βιασμός εθεωρείτο ως ένα κράμα κλοπής και χρήσης βίας. Οι συνέπειές του δεν πλήττουν μόνο το θύμα, αλλά και τους οικείους, τη γενεαλογική γραμμή, τους κατιόντες των οποίων νοθεύει την καθαρότητα και νομιμότητα.

Η αύξηση των βιασμών το XIV και XV αιώνα αποδίδεται στο μεγάλο αριθμό ταξιδευτών και στρατιωτών - μισθοφόρων που περιφέρονταν ανεξέλεγκτα στην ύπαιθρο.

Για να κινηθεί η διαδικασία εναντίον ενός βιαστή δεν απαιτείται πλέον μήνυση. Μία απλή καταγγελία, ή μία «φήμη» που κυκλοφορεί αρκεί. Τα θύματα διστάζουν να μιλήσουν αφού τα περισσότερα είναι νέα κορίτσια μέλη του υπηρετικού προσωπικού. Βρίσκονται σε μία κατάσταση πλήρους απομόνωσης. Δέχονται πιέσεις από την οικογένεια του δράστη που τα υποχρεώνει στη σιωπή για να διατηρηθεί η επίφαση νομιμότητας. Λί-

γα θύματα αποφασίζουν να διασπάσουν το τείχος της σιωπής, πράγμα που υποδηλώνει ότι δείχνουν μία σχετική εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της δικαιοσύνης.

Κυριαρχεί επίσης ένας έντονος φόβος για τις «ψευδείς καταγγελίες». Βαρειές ποινές, όπως η μαστιγώση και η εξορία, απειλούν τα θύματα που προβαίνουν σε αναληθείς καταγγελίες βιασμών.

Η γυναίκα - θύμα βρίσκεται, στη συνέχεια, μπροστά στη δυσκολία απόδειξης του αδικήματος. Πρέπει πρώτα να πείσει τον ανακριτή ότι έβαλε τις φωνές ή τουλάχιστον προσπάθησε να φωνάξει. Εκτός του ότι, πολλές φορές, είναι οι φωνές που τη σώζουν αποτελούν και ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της αθωότητας (sic) της. Ο ανακριτής εκτιμά αν και πώς το θύμα αντιστάθηκε εφόσον η παθητική στάση εκλαμβάνεται ως συναίνεση. Η προσπάθεια να διαφύγει, έστω και με κίνδυνο της ζωής της λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν για την αξιοπιστία της: «Καλύτερα ένα σπασμένο πόδι παρά η προσβολή του βιασμού» λέει μία γυναίκα - θύμα που προσπαθώντας να ξεφύγει από ένα παράθυρο έπεσε κι έσπασε το πόδι της. Αν η γυναίκα δεν καταφέρει να ξεφύγει το μόνο που της μένει είναι ν' αντισταθεί.

Η καταγγελία της γυναίκας για να ληφθεί όμως σοβαρά υπόψιν πρέπει να γίνει το ταχύτερο δυνατόν, πράγμα που αντιστοιχεί προς τον κανόνα του «recent complaint» στο αγγλοσαξωνικό δίκαιο. Στη συνέχεια πρέπει, το θύμα, να εξιστορήσει με κάθε λεπτομέρεια τα γεγονότα. Έστω και αν αυτό φαίνεται αφελές, οι ανακριτές επιμένουν στην «κλασική» ερώτηση: «Νοιώσατε πόνο ή ευχαρίστηση», ή ακόμη «Είχατε στο παρελθόν σεξουαλικές σχέσεις με έναν άνδρα;» Η πράξη αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα όταν γίνεται απέναντι σε μία παρθένο.

Το πορτραίτο του βιαστή ποικίλλει: Μπορεί να πρόκειται για ώριμους άνδρες που χάνουν κάθε ίχνος αιδούς μπροστά στη νεαρή υπηρέτριά τους. Μπορεί ακόμα να πρόκειται για περιπλανώμενους στρατιώτες ή άλλες συμμορίες που θεωρούν το βιασμό ως ένα παιχνίδι, κυνήγι ή πολεμική αποστολή. Μπορεί να πρόκειται τέλος για υπηρέτες ή συντρόφους οι πράξεις των οποίων είναι λιγότερο προμελετημένες από εκείνες των προηγούμενων κατηγοριών.

Ποια είναι όμως η τύχη που επιφυλάσσεται στους βιαστές; Η αυστηρότητα της δικαιοσύνης, ποικίλλει από το ένα δικαστήριο στο άλλο και από εποχή σε εποχή. Πάντως ο βιασμός θεωρείται ως ένα πολύ σοβαρό έγκλημα.

Η συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο χειρισμός αυτών των υποθέσεων από τη δικαιοσύνη δείχνει καθαρά τη θέση της γυναίκας σε μία κοινωνία που κατευθύνεται από άνδρες. Η γυναίκα που έκανε μία καταγγελία δεν είχε αναγκαστικά την απόλυτη εμπιστοσύνη των δικαστών οι οποίοι εξακολουθούσαν να τη βλέπουν σαν ένα ον κατώτερης

διανοητικής στάθμης, με μία υπερβολική σεξουαλικότητα, με άστατο πνευματικό κόσμο και έτοιμη για το ψέμα και τη διαφθορά.

Με τον τρόπο αυτό, η διαδικασία για μία περίπτωση βιασμού μας υπενθυμίζει την τραχύτητα μιας εποχής όπου αντιπαρατίθενται αφενός μία άκαμπτη ηθικότητα που θέλει να ρυθμίσει την αρετή της γυναίκας και αφετέρου μία ελευθεριότητα όσον αφορά την ανδρική ηθική. Με την βαρύτητα των ποινών που επιβάλλει το δικαστήριο γίνεται μία προσπάθεια άμβλυνσης αυτής της αντιπαράθεσης χωρίς όμως επιτυχία αφού πολλοί δράστες ξεφεύγουν τελικά από τον ποινικό μηχανισμό επιτυγχάνοντας ένα ειρηνικό διακανονισμό με το θύμα ή μια αποζημίωση.

Η επόμενη δημοσίευση¹ ασχολείται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (σωματικά, ψυχικά, χαρακτηρισιολογικά) του βιαστή και γενικότερα του σεξουαλικού εγκληματία. Οι διάφορες θεωρίες που αναπτύχθηκαν τα 30 τελευταία χρόνια (θεωρία της σεξουαλικής προτίμησης για το βιασμό και θεωρία της αντικοινωνικής προσωπικότητας) παρουσιάζουν μεγάλη πολυπλοκότητα και αφήνουν συχνά αναπάντητες διάφορες πτυχές του θέματος. Γίνεται μία προσπάθεια απομόνωσης ενός και μοναδικού μοντέλου, όσον αφορά τα αίτια του βιασμού ενώ έχει αποδειχθεί ότι υπάρχουν διάφοροι τύποι βιαστών. Δεν φαίνεται επομένως να υπάρχει ένα ξεχωριστό προφίλ προσωπικότητας για τους βιαστές. Εκείνο που παρατηρήθηκε για μία συγκεκριμένη κατηγορία σεξουαλικών εγκλημάτων είναι ότι παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά στην κλίμακα της σχιζοφρένειας. Πρόκειται για τους εγκληματίες που χρησιμοποιούν έντονη σωματική βία. Άλλες μελέτες απέδειξαν ότι ένα ποσοστό 90% των σεξουαλικών εγκλημάτων βρίσκονται αρκετά ψηλά τουλάχιστον σε μία από τις κλίμακες των διαταραχών της προσωπικότητας.

Στην έρευνα που διενήργησαν οι συγγραφείς αυτής της μελέτης βασίστηκαν σ' ένα δείγμα 55 βιαστών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι διαταραχές της προσωπικότητας είναι πολύ συχνές σ' αυτά τα άτομα. Το είδος της διαταραχής προσδιορίζει και το βαθμό φυσικής βίας που θα χρησιμοποιήσει ο βιαστής.

Η επόμενη μελέτη² είναι αφιερωμένη στην «πτωχότητα και τα προβλήματα που παρουσιάζουν οι σεξουαλικοί εγκληματίες στις στενές και ιδιαίτερες σχέσεις τους.»

Ο συγγραφέας υποστηρίζει τη θέση ότι οι δεσμοί των δραστών σεξουαλικών αδικημάτων με τους γονείς και συγγενείς είναι σχεδόν ανύπαρκτοι. Ως συνέπεια αυτών των ατυχών εμπειριών που έζησαν κατά την παιδική τους ηλικία, οι μελλοντικοί «σεξουαλικοί εγκληματίες» απομονώ-

1. Συγγραφείς είναι οι Καθηγητές J.Proulx, J. Aubut, L. Perron, A.M.Kibben.

2. W.L. Marshall, «Pauvreté des liens d' attachements et déficiences dans les Rapports intimes chez les agresseurs sexuels», *Criminologie*, σελ. 55.

νονται και υποφέρουν από την έλλειψη στενών προσωπικών δεσμών. Τα χαρακτηριστικά αυτά, θα τους καταστήσουν ευάλωτους στις επιρροές και επιθυμίες που θα τους οδηγήσουν τελικά στο έγκλημα. Επομένως η μελέτη και η φροντίδα για τα προβλήματά τους, είναι παράγοντες εξαιρετικά σημαντικοί για κάθε προσπάθεια ορθολογικής μεταχείρισης αυτών των εγκληματιών.

Στη μελέτη που ακολουθεί, ο Καθ. J.Dozois πραγματεύεται για τους σεξουαλικούς εγκληματίες νεαρής ηλικίας. Αντίθετα με ό,τι συμβαίνει με τους ενήλικους, οι οποίοι έχουν γίνει αντικείμενο πολυάριθμων μελετών, η βιβλιογραφία για τους νέους δράστες σεξουαλικών πράξεων είναι πολύ φτωχή. Και όμως το πρόβλημα έχει σημαντικές διαστάσεις. Στις Η.Π.Α., ένα μεγάλο ποσοστό σεξουαλικών επιθέσεων και συγκεκριμένα 20% των βιασμών και 30 έως 50% των παιδοφιλικών πράξεων γίνονται από νέους. Επί πλέον, το 50% των ενήλικων σεξουαλικών εγκληματιών άρχισαν την «καριέρα» τους όταν ήταν νέοι.

Με βάση αυτά τα στοιχεία δημιουργήθηκε, το 1989, μία ερευνητική ομάδα για να εξετάσει το πρόβλημα στην επαρχία του Κεμπέκ.

«Οι ερευνητές στηρίχθηκαν σε 10 δομημένες συνεντεύξεις και σε 50 φακέλους ψυχο-κοινωνικής ανάλυσης της προσωπικότητας. Οι συνεντεύξεις έγιναν σε νέους ηλικίας 13,9 χρόνων κατά μέσον όρο, κατά την τέλεση της πράξης. Ένα ποσοστό 60% των αδικημάτων ήταν ασελγείς πράξεις με χρήση πολύ ελαφράς σωματικής βίας, πάνω σε κορίτσια μέσης ηλικίας 6 χρόνων, τα οποία γνώριζε ήδη ο δράστης σε 60% των περιπτώσεων. Γενικά επρόκειτο για συμπεριφορές οι οποίες επαναλήφθηκαν πολλές φορές και για μεγάλο χρονικό διάστημα προτού το θύμα αποφασίσει να τις καταγγείλει.

Σε 9 στις 10 περιπτώσεις οι νέοι δράστες αναγνωρίζουν ότι, πράγματι, τέλεσαν την πράξη. Όμως μόνον 4 στους 10 είχαν συνείδηση του εγκληματικού χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους. Οι μισοί δεν δίνουν και μεγάλη σημασία στην πράξη τους και οι 7 στους 10 πιστεύουν ότι το θύμα συναινούσε. Όσον αφορά το κοινωνικό τους περιβάλλον, οι μισοί προέρχονται από οικογένειες με μέσο ή χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. Οι περισσότεροι έχουν δυσκολίες στις σχέσεις με τους γονείς. Στο σχολείο δεν είχαν φίλους και υπήρξαν οι ίδιοι θύματα φυσικής ή σεξουαλικής κακομεταχείρισης.

Τα στοιχεία αυτά προέκυψαν από τις δέκα συνεντεύξεις. Η ανάλυση των ψυχοκοινωνικών φακέλων έδωσε παραπλήσια αποτελέσματα. Όσον αφορά τα θύματα προκύπτει, ότι τα περισσότερα ήταν γυναίκες (40 στα 55) με μέση ηλικία 8,2 χρόνων ενώ ένα ποσοστό 66% ήταν κάτω των 8 χρόνων.

Στα τελικά του συμπεράσματα, ο Καθ. Jean Dozois καταλήγει ότι αυτή η εγκληματική συμπεριφορά σεξουαλικής υφής εκδηλώνεται αρκετά νωρίς. Τα δύο τρίτα περίπου (42 στους 60) τέλεσαν το αδίκημα πριν το

150 έτος και για 23 στους 60 αυτή η συμπεριφορά αποτελεί μέρος μιας πολύμορφης εγκληματικής δραστηριότητας.

Οι προσπάθειες επανένταξης αυτών των νέων έχουν λίγες πιθανότητες επιτυχίας τουλάχιστον για ένα ποσοστό 60% των περιπτώσεων που προσπαθούν να μειώσουν τη σημασία της πράξης. Ούτε όμως μόνη η δικαστική παρέμβαση είναι αρκετή για να τους κάμει να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της συμπεριφοράς τους. Πρέπει να συνοδεύεται, οπωσδήποτε από την κατάλληλη μεταχείριση.

Η επόμενη μελέτη η οποία αποτελεί, ίσως, και την πιο σημαντική δημοσίευση του τεύχους αφορά ένα θέμα το οποίο χρόνια τώρα, απωθεί και ελκύει ταυτόχρονα τους εγκληματολόγους: την πρόγνωση της επικινδυνότητας του σεξουαλικού εγκληματία.³ Στις μέρες μας όλο και περισσότερες νομοθεσίες υιοθετούν το νέο πρότυπο της «κοινωνικής προστασίας» ως αντίδραση στην αύξηση της σεξουαλικής παραβατικότητας.

Ο συγγραφέας ξεκινά με μια ενδιαφέρουσα προς πάθεια προσδιορισμού της έννοιας της επικινδυνότητας στην οποία υπάγονται τα άτομα που παρουσιάζουν ένα υψηλό ποσοστό πιθανότητας πρόκλησης φυσικού, ψυχολογικού ή ηθικού κινδύνου για τον εαυτό τους ή για τους άλλους. Η έννοια αυτή στοχεύει το δράστη και όχι τη συμπεριφορά. Όχι όμως το δράστη μιας οποιασδήποτε βίαιης πράξης αλλά ορισμένων κατηγοριών και ιδιαίτερα των σεξουαλικών αδικημάτων με θύμα παιδιά. Και αναφέρει ενδεικτικά, ότι, σπάνια θεωρούμε ως επικίνδυνους εγκληματίες τους πυρομανείς ή τους πολιτικούς τρομοκράτες. Τέλος η έννοια της επικινδυνότητας αναφέρεται σε μία κατάσταση η οποία προδιαθέτει το άτομο και στοχεύει προς το μέλλον. Το παρελθόν δεν ενδιαφέρει παρά μόνο για να προβλεφθεί και τεθεί υπό έλεγχο η μέλλουσα συμπεριφορά ενός ατόμου.

Οι ανθρωπίνες κοινωνίες, ανέκαθεν, χαρακτηρίζαν ως επικίνδυνους ορισμένα πρόσωπα που ξεκινούσαν από τις μάγισσες, τους διανοητικά ασθενείς, τους σεξουαλικά βίαιους εγκληματίες και εκείνους που παρουσίαζαν διαταραχές της προσωπικότητας. Όσον αφορά την ποινική νομοθεσία, περιλάμβανε στην κατηγορία των επικίνδυνων τα ακόλουθα άτομα: τους σεξουαλικούς εγκληματίες, τα βίαια άτομα, τους υπότροπους και τους ψυχικά ή διανοητικά ασθενείς.

Η στάση της κοινωνίας απέναντι στα άτομα αυτά χαρακτηρίζεται από ένα ανεξέλεγκτο φόβο μπροστά σε μία απειλή που δεν μπορεί να προσδιορισθεί και να προβλεφθεί.

Για την αντιμετώπιση αυτών που παρουσίαζαν μία επικινδυνότητα αναπτύχθηκαν διάφορα πρότυπα. Ιστορικά, προηγήθηκε το κλινικό μο-

3. M.Petrunik, «Modèles de dangerosité des contrevenants sexuels et la loi», σ. 87.

ντέλο, ακολούθησε το «νομικό» και σήμερα προσετέθη και το μοντέλο της κοινοτικής προστασίας.

Το κλινικό μοντέλο θεωρεί ότι τα σεξουαλικά και βίαια εγκλήματα καθώς και η τάση για υποτροπή οφείλονται σε ατομική παθολογία και καθιστούν το άτομο ανεύθυνο. Κατά συνέπεια αντιτίθεται σε οποιαδήποτε μορφή τιμωρίας. Απλά, σε περίπτωση κινδύνου για την κοινωνία προβλέπει εγκλεισμό αόριστης διάρκειας. Η θεραπευτική επιλογή αποτελεί την κατ' εξοχήν επιλογή του κλινικού προτύπου.

Οι κριτικές που εκφράζονται για το πρότυπο αυτό αναφέρονται κυρίως α) στο ότι δεν μπορούμε να στηριχθούμε με σιγουριά στη διάγνωση των διαταραχών της προσωπικότητας, β) στη δυσκολία πρόβλεψης των βίαιων συμπεριφορών και γ) στο μικρό ποσοστό επιτυχίας των θεραπευτικών προγραμμάτων. Μελέτες που έγιναν στις Η.Π.Α. έδειξαν ότι το ποσοστό υποτροπής ήταν το ίδιο ανάμεσα στους βίαιους σεξουαλικούς εγκληματίες που υπέστησαν θεραπευτική αγωγή και στον υπόλοιπο ποινικό πληθυσμό.

Το «νομικό» πρότυπο που αναπτύχθηκε στις δεκαετίες του '60 και του '70 στηρίχθηκε στη φιλοσοφία του κοινωνικού ελέγχου και στην ασφάλεια του κοινού, τονίζοντας την προτεραιότητα των ατομικών δικαιωμάτων. Το σύστημα αυτό που βασίζεται στις κυρώσεις υπήρξε συνέπεια της καταγγελίας από διάφορα κοινωνικά κινήματα των καταχρήσεων και της αναξιοπιστίας του κλινικού μοντέλου. Όλοι οι διανοητικά υγιείς είναι υπεύθυνοι των πράξεών τους συμπεριλαμβανομένων και των σεξουαλικών εγκληματιών. Το νομικό σύστημα βασίζεται πρωτίστως στην πράξη και όχι στο δράστη. Η ποινή πρέπει να αναλογεί προς τη βαρύτητα του αδικήματος και το παρελθόν του παραβάτη.

Σε αντίθεση με το κλινικό πρότυπο που προβλέπει απροσδιόριστες κυρώσεις με δυνατότητα εγκλεισμού για θεραπεία, το νομικό πρότυπο προβλέπει ποινές προσδιορισμένου χρόνου. Η εξέλιξη αυτή βοηθήθηκε και από την ανάπτυξη των διαφόρων κινήματων για την προστασία των ατομικών ελευθεριών.

Όμως περνώντας από το κλινικό στο νομικό μοντέλο αφήσαμε στην άκρη τη θεραπεία του εγκληματία, τα δικαιώματα του θύματος και την ασφάλεια των πολιτών, δείχνοντας την προτίμησή μας προς τα βασικά δικαιώματα των παραβατών και των διανοητικά ασθενών. Ως συνέπεια, οι έννοιες των σεξουαλικά επικίνδυνων προσώπων και της σεξουαλικής ψυχοπάθειας αμφισβητήθηκαν με το σκεπτικό ότι παραβίαζαν τις βασικές αρχές της δικαιοσύνης και συγκεκριμένα την ισότητα ενώπιον του νόμου και το δικαίωμα να αποδεχθεί ή να αρνηθεί κάποιος μία θεραπεία. Στην πράξη, πολυάριθμες ήταν οι καταγγελίες για περιπτώσεις ατόμων που, χωρίς να παρουσιάζουν κίνδυνο, έμειναν εγκλεισμένα για χρονικό διάστημα πολύ μεγαλύτερο απ' όσο προέβλεπε ο ποινικός νόμος για την περίπτωση τους.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι αν το κλινικό πρότυπο κατηγορήθηκε για το ότι δεν ασχολήθηκε με τα δικαιώματα του δράστη, το νομικό δεν προσπάθησε να διαφυλάξει την ασφάλεια του κοινού. Παράλληλα, το μικρό ποσοστό των γυναικών - θυμάτων που κατήγγειλαν βίαια επεισόδια, η προβολή, από τα ΜΜΕ, των σεξουαλικών εγκλημάτων και ιδιαίτερα εκείνων με θύματα παιδιά καθώς και ο μεγάλος κίνδυνος υποτροπής⁴ για τους δράστες αυτών των εγκλημάτων οδήγησαν στην ανάγκη προστασίας του κοινού και των θυμάτων.

Πρόκειται για το πρότυπο της «κοινωνικής προστασίας», που άρχισε να υλοποιείται στο τέλος της δεκαετίας του '80 στις Η.Π.Α. και Αυστραλία και ασχολήθηκε κυρίως με την απειλή που αποτελούν οι σεξουαλικοί εγκληματίες για τα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας και ιδιαίτερα τις γυναίκες και τα παιδιά. Σε πολιτικό επίπεδο η Κυβέρνηση έθεσε ως προτεραιότητες την προστασία του νόμου και της τάξης.

Το πρότυπο της «κοινωνικής προστασίας» στηρίχθηκε στα ακόλουθα σημεία:

(1) Οι σεξουαλικοί και βίαιοι εγκληματίες αποτελούν ένα σοβαρό και πραγματικό κίνδυνο για τις γυναίκες και τα παιδιά. Έστω και αν ο αριθμός τους είναι σχετικά μικρός, είναι υπαίτιοι για σημαντικές σωματικές και ψυχολογικές βλάβες.

(2) Οι πολιτικοί και γραφειοκράτες έδωσαν υπερβολική σημασία στα δικαιώματα των παραβατών και όχι στα θύματα των βίαιων και σεξουαλικών εγκλημάτων.

(3) Το μικρό ποσοστό επιτυχίας των προγραμμάτων θεραπείας και αποκατάστασης για τις παραπάνω κατηγορίες εγκληματιών σημαίνει ότι, μετά την απελευθέρωσή τους, εξακολουθούν ν' αποτελούν ένα μεγάλο κίνδυνο για το κοινό. Οι σεξουαλικοί και βίαιοι εγκληματίες θάπρεπε να παραμένουν έγκλειστοι μέχρις ότου δεν συνιστούν πλέον κίνδυνο για το κοινό.

(4) Οι δικαστικές και ιατρικές αρχές δεν κατάφεραν να επιτηρήσουν ικανοποιητικά τα άτομα αυτά μετά την απελευθέρωσή τους.

Ο φόβος του κοινού για τους σεξουαλικά βίαιους εγκληματίες καλλιεργήθηκε από τα media και οδήγησε ορισμένα κράτη να ψηφίσουν νόμους με ειδικές ρυθμίσεις. Η εξέλιξη πυροδοτήθηκε από την υπόθεση Shriner ενός «περίεργου τύπου» ελαφρά καθυστερημένου που βίασε και ακρωτηρίασε το 1989 ένα αγοράκι 7 χρόνων. Παρ' όλο που είχε ένα φάκελο με αρκετές σεξουαλικές επιθέσεις δεν είχε καταδικασθεί παρά μόνο μία φορά. Λόγω απουσίας συντονισμού της δράσης των κρατικών

4. Για παράδειγμα σέ 197 περιπτώσεις δραστών εγκλημάτων κατά μικρών παιδιών, μεταξύ 1965 και 1973, βρέθηκε ότι ένα ποσοστό 42%, είχαν ήδη καταδικασθεί για ένα βίαιο ή σεξουαλικό έγκλημα.

υπηρεσιών ο Shriner, την εποχή του εγκλήματος κυκλοφορούσε χωρίς επιτήρηση διότι η ποινή του είχε τελειώσει και ένας δικαστής είχε αποφανθεί ότι δεν παρουσίαζε «άμεσο κίνδυνο» για να εγκλεισθεί σύμφωνα με το νόμο.⁵

Το ειδικό έγκλημα του Shriner, οδήγησε στη δημιουργία ενός Ομίλου προστασίας των θυμάτων που ονομάστηκε «Τάγμα του παπουτσιού του τένις» αφού ένα παπούτσι του τένις οδήγησε την αστυνομία στα ίχνη του σαδιστή εγκληματία.

Ακολούθησε η δημιουργία ενός δεύτερου ομίλου. «Οι φίλοι της Ντιάνας» στη μνήμη του κοριτσιού που βιάστηκε και δολοφονήθηκε από το Gene Kane.

Μετά από πιέσεις, η Κυβέρνηση της Πολιτείας του Washington, όρισε μία επιτροπή για την κοινοτική προστασία (Task Force on Community Protection) που πρότεινε το Νόμο για την Κοινοτική Προστασία (The community Protection Act) του 1990. Ανάμεσα στα μέτρα που προβλέπει αυτός ο νόμος είναι:

- 1) Η επέκταση της λίστας των σεξουαλικών εγκλημάτων ώστε να περιλάβει τη διάρρηξη κατοικίας και την πυρομανία με σεξουαλικά κίνητρα.
- 2) Μία μεγαλύτερη αυστηρότητα των ποινών για τα περισσότερα σεξουαλικά αδικήματα.
- 3) Την υποχρεωτική θεραπεία των ανηλίκων σεξουαλικών εγκληματιών.
- 4) Την επιμήκυνση του χρόνου επιτήρησης μετά την απελευθέρωσή τους για ορισμένους εγκληματίες.
- 5) Μία υποχρέωση για τους καταδικασθέντες που εξέτισαν την ποινή τους ν' αναφέρονται στην αστυνομία.
- 6) Τη δημοσίευση πληροφοριών για τις κινήσεις των εγκληματιών αυτών.
- 7) Μία ειδοποίηση στην εισαγγελία 90 μέρες πριν την απελευθέρωση και τέλος.

5. Αξίζει να δώσουμε περισσότερες λεπτομέρειες γι' αυτή την υπόθεση. Ο Shriner στα 16 του χρόνια είχε σκοτώσει ένα κορίτσι 15 χρόνων. Εγκλείστηκε σε άσυλο ως «εγκληματίας διανοητικά ασθενής» χωρίς όμως να βρεθεί ένοχος εγκλήματος. Μεταξύ 1977 και 1987, εξέτισε ποινή κάθειρξης 10 χρόνων για απαγωγή και βιασμό δύο κοριτσιών 16 ετών. Μόλις εξέτισε την ποινή του, προσπάθησαν να τον κλείσουν σε Ίδρυμα, χωρίς όμως επιτυχία και παρά το γεγονός ότι είχαν ανακαλύψει συγκεκριμένα σχέδιά του που εξέθεταν τους τρόπους που χρησιμοποιούσε για να απαγάγει και βασανίζει τα θύματά του. Μεταξύ 1987 και 1989 (ημερομηνία της σύλληψής του) εξέτισε δύο ποινές φυλάκισης για επίθεση και παράνομη κατακράτηση. Κατά τη σύλληψή του για απαγωγή και σεξουαλική επίθεση περίμενε να δικαστεί για μια άλλη κατηγορία.

8) Το πιο αμφιλεγόμενο μέτρο: τη ρήτρα απροσδιόριστου εγκλεισμού μετά την έκτιση της ποινής για τους δράστες που θεωρούνται ως βίαιοι άρπαγες σεξουαλικοί εγκληματίες (Sexual Violent Predators (SVP)).

Η δημιουργία της κατηγορίας του βίαιου άρπαγα σεξουαλικού εγκληματία παρουσιάζει, κατά τη γνώμη μας, εξαιρετικό ενδιαφέρον, γιατί αποτελεί μία από τις πρόσφατες προσπάθειες προσδιορισμού της «επικινδυνότητας» ενός ατόμου.

Έτσι ως βίαιος άρπαγας σεξουαλικός εγκληματίας (SVP) θεωρείται εκείνος που έχει ήδη καταδικασθεί ή που κατηγορείται για ένα ή περισσότερα εγκλήματα σεξουαλικής βίας, που είναι διανοητικά ανώμαλος (abnormal) ή ανισόρροπος, πράγμα που καθιστά δυνατή την υποτροπή του.

Ένα τέτοιο άτομο κλείνεται για απροσδιόριστο χρόνο στο ειδικό κέντρο εγκλεισμού της πολιτείας χωρίς δυνατότητα υφ όρον απόλυσης. Δεν μπορεί να αφεθεί ελεύθερος παρά με απόφαση δικαστηρίου από δικαστές ή ενόρκους που θ' αποφασίσουν ότι δεν συντρέχουν πλέον οι παραπάνω προϋποθέσεις. Πράγμα πολύ σημαντικό το Ακυρωτικό της Πολιτείας του Washington έκρινε τη νομοθεσία συνταγματική με ψήφους 6 εναντίον 3.

Προσωπικά προτιμούμε τη λύση της αυστραλιανής νομοθεσίας, η οποία δεν περιορίστηκε στους σεξουαλικά βίαιους εγκληματίες. Ο νόμος *Community Protection Bill (Violent Offenders)*, στοχεύει να προστατεύσει το κοινό από τα επικίνδυνα άτομα χωρίς να προσδιορίζει το σεξουαλικό χαρακτήρα. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να προστατευθούν τα πολυάριθμα θύματα ένδοικογενειακής βίας όταν δεν υφίσταται ο σεξουαλικός χαρακτήρας της συμπεριφοράς.

Η αυστραλιανή νομοθεσία θεωρεί ως βίαιους εγκληματίες εκείνους που έχουν εκτίσει μία στερητική της ελευθερίας ποινή και θεωρούνται ως επικίνδυνοι. Πρέπει ο φάκελος τους να περιέχει τουλάχιστον ένα υποχρεωτικό ψυχιατρικό εγκλεισμό και να παρουσιάζουν, σύμφωνα με τη μαρτυρία δύο ψυχιάτρων, μία σοβαρή διαταραχή της προσωπικότητας που τους προσδίδει με μεγάλες πιθανότητες, τη δυνατότητα να τελέσουν ένα άλλο έγκλημα κατά του προσώπου.

Η διαφορά μεταξύ των νομοθεσιών του Washington και της Victoria δεν περιορίζεται στο σεξουαλικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς. Η αμερικανική τάση, που έχει εκδηλωθεί και στον τομέα της πορνογραφίας, προτιμά να προσδιορίσει συγκεκριμένες περιπτώσεις και καταστάσεις, ώστε να μην υπάρξει δυνατότητα διαφυγής κάποιου επικίνδυνου εγκληματία που θα στηριχθεί στην αοριστία της νομοθεσίας.

Αντίθετα, η αυστραλιανή νομοθεσία, υιοθετεί μία γενική ρήτρα για τον προσδιορισμό του «επικίνδυνου» εγκληματία, λύση που προσιδιάζει περισσότερο προς τις νομοθεσίες του ηπειρωτικού δικαίου.

Πάντως και η αμερικανική νομοθεσία δεν μπορεί να αποφύγει τις απορριπίες της προσφυγής στην έννοια (αρκετά αόριστη) του «σεξουαλικού βίαιου άρπαγα εγκληματία».

Και τα δύο πρότυπα, έγιναν, στη συνέχεια αντικείμενο κριτικής από τους οπαδούς του νομικού μοντέλου αφού προβλέπουν μία απροσδιόριστη κράτηση που προσβάλλει πολλά βασικά ατομικά δικαιώματα.

Όσον αφορά την канаδική νομοθεσία, τα τελευταία χρόνια, υπήρξε μια εξέλιξη προς το πρότυπο της κοινοτικής προστασίας. Η πολιτική βούληση εκδηλώθηκε καθαρά το 1993 όταν ο Γενικός Εισαγγελέας Doug Lewis, προτείνοντας μία σειρά μέτρων τόνισε μεταξύ άλλων:

«Το κοινό έχει κουραστεί μ' ένα σύστημα που ελευθερώνει τους βίαιους εγκληματίες που παρουσιάζουν ένα υψηλό κίνδυνο υποτροπής. Αναρωτιέται, και με το δικίο του, που είναι τα δικαιώματά του [του κοινού], τα δικαιώματα των θυμάτων και ιδιαίτερα των παιδιών να μη δολοφονούνται ή βιάζονται από αυτούς τους εγκληματίες [...].»

Οι Καναδοί συμφωνούν χωρίς ενδοιασμούς στο εξής: Η κυβέρνηση πρέπει να μπορεί να έχει υπό κράτηση τους βίαιους εγκληματίες για όσο διάστημα αποτελούν μία απειλή για την κοινωνία.»

Υπάρχουν όμως και άλλες απόψεις, οι οποίες υποστηρίζουν ότι η βία δεν είναι παρά ευκαιριακά η αντίδραση ατόμων ιδιαίτερα παθολογικών ενώ τις περισσότερες φορές είναι το προϊόν βασικών κοινωνικών δομών και πολιτιστικών συνθηκών. Η κοινωνιοποίηση (socialisation) των φύλων, η εικόνα της βίας στη λαϊκή κουλτούρα, η προβληματική πειθαρχία στο σχολείο και το σπίτι καθώς και η εμποριοποίηση της γυναικείας σεξουαλικότητας, φαίνεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνία και να βοηθούν την εκδήλωση βίας και τις σεξουαλικές επιθέσεις.

Ο συγγραφέας καταλήγει σε μία σημαντική διαπίστωση: Οι κυβερνήσεις που θέτουν λιγότερο βάρος στην προστασία του κοινού και περισσότερο στα δικαιώματα των παραβατών, κινδυνεύουν, λόγω του γενικού κλίματος φόβου και ανασφάλειας που επικρατεί, να χάσουν την υποστήριξη του εκλογικού σώματος. Για το λόγο αυτό προβλέπει ότι τα διάφορα συστήματα θα συνεχίσουν ν' απομακρύνονται από το κλινικό και νομικό πρότυπο και θα προτιμούν όλο και περισσότερο τις λύσεις που προσφέρει το μοντέλο της κοινοτικής προστασίας.

Η επόμενη δημοσίευση συνδέεται έμμεσα με το θέμα της σεξουαλικής εγκληματικότητας. Ο τίτλος της είναι: «Φυλακές - AIDS και δημοσιοποίηση των ιατρικών πληροφοριών. Νομική και δεοντολογική ανάλυση».⁶

6. Το άρθρο είναι των Ralf Jurgens και N. Gilmore, Γενικό Συντονιστή και Πρόεδρο αντίστοιχα της канаδικής επιτροπής εμπειρογνομόνων για το AIDS στις φυλακές.

Οι συγγραφείς ξεκινούν με μία διαπίστωση που πραγματικά εντυπωσιάζει: Ένας κρατούμενος στους 138 (ποσοστό 0,7%) ήτοι 95 στους 13,110 κρατούμενους των καναδικών φυλακών είναι φορέας του AIDS. Στην περίπτωση μιας γυναικείας φυλακής του Μόντρεαλ μεσαίας ασφαλείας το ποσοστό ανέρχεται σε 7,2%.

Τα πολύ υψηλά αυτά ποσοστά σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού οφείλονται κυρίως στην αλόγιστη χρήση ναρκωτικών και ειδικότερα για τις γυναίκες στην ύπαρξη πολλών από αυτές που εξασκούσαν την πορνεία.

Μπροστά στα ανησυχητικά αυτά ποσοστά υιοθετήθηκε μία «ρεαλιστική λύση» από το δεκέμβριο του 1991: Να προσφέρονται προφυλακτικά στους κρατούμενους των ομοσπονδιακών φυλακών.

Στις 15 Ιουνίου 1992 ιδρύθηκε μία Επιτροπή Εμπειρογνομώνων για το AIDS στις φυλακές (CESP) με αντικειμενικό στόχο να βοηθήσει την Κυβέρνηση του Καναδά να προστατέψει την υγεία των κρατουμένων και του φυλακτικού προσωπικού και να προλάβει τη μετάδοση του ιού και άλλων μολυσματικών ασθενειών.

Αμέσως ετέθη το θέμα του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που κατέχουν οι γιατροί. Πρόσφατα, το Καναδικό Ακυρωτικό αναγνώρισε τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που έδωσε κάποιος ασθενής ή που τον αφορούν: «Όποιος ασθενής δίνει προσωπικές πληροφορίες στα πλαίσια μιας σχέσης γιατρού - ασθενή, το κάνει περιμένοντας εύλογα ότι ο γιατρός [θα σεβαστεί το καθήκον διατήρησης του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών]»⁷

Τα μέλη της Επιτροπής πιστεύουν ότι οι κρατούμενοι έχουν τα ίδια δικαιώματα όπως και το ευρύ κοινό όσον αφορά τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που δόθηκαν στο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Ορισμένες εξαιρέσεις αναγνωρίστηκαν, πάντως στο καθήκον εχεμύθειας, όταν η ανακοίνωση καθίσταται αναγκαία για την προστασία τρίτου προσώπου. Στις Η.Π.Α. ορισμένα δικαστήρια θεώρησαν υπεύθυνους τους γιατρούς απέναντι στα μέλη της οικογένειας ενός ασθενή γιατί δεν τους είχαν πληροφορήσει ότι έπασχε από μεταδοτική ασθένεια. Σε μία υπόθεση του 1976 τα δικαστήρια καθιέρωσαν, για πρώτη φορά, την υποχρέωση ειδοποίησης των πιθανών θυμάτων από τις πράξεις ενός ασθενούς.⁸

Το 1987, ο Ιατρικός Σύλλογος του Καναδά αποφάσισε ότι δεν είναι αντιδεοντολογικό για ένα γιατρό, να ανακοινώσει με διακριτικό τρόπο, στο ενδεδειγμένο πρόσωπο και εν γνώσει του ασθενούς έστω και χωρίς τη συναίνεσή του, ότι ο ασθενής αυτός είναι φορέας του ιού του AIDS.

7. *Mc Inerney V. Mac Donald*, [1992] 2 R.C.S. 138.

8. *Tarasoff V. Regents of the University of California*, 131 Cal. Rptr 14 (1976).

Πρέπει όμως το δημόσιο συμφέρον να υπερτερεί καταφανώς του συμφέροντος του ασθενούς.

Όσον αφορά ειδικότερα τους κρατούμενους, η Σωφρονιστική Υπηρεσία του Καναδά αναγνώρισε ότι το καθήκον εχεμύθειας των γιατρών δεν είναι απόλυτο όταν υπάρχει λόγος να πιστευόμαστε ότι ένας κρατούμενος παρουσιάζει κίνδυνο για την ασφάλεια των άλλων.

Η Επιτροπή, βασιζόμενη στους τρόπους μετάδοσης του AIDS, πρότεινε διάφορους τρόπους πρόληψης που αφορούν κυρίως την αποφυγή των επεισοδίων βίας,⁹ και την πρόληψη ατυχημάτων όπως για παράδειγμα να χρησιμοποιούνται ανθεκτικά γάντια όταν γίνεται έρευνα με βελόνες στα στρώματα των κρατούμενων.

Για το θέμα των σεξουαλικών σχέσεων και στηριζόμενοι σε έρευνες στις Η.Π.Α., που έδειξαν ότι ένα ποσοστό 10 έως 30% των κρατούμενων διατηρούν ομοφυλοφιλικές σχέσεις, η επιτροπή πρότεινε να χορηγείται στους κρατούμενους κατά την είσοδό τους στη φυλακή, βαλιτσάκι που να περιέχει προφυλακτικά, κλωστή καθαρισμού για τα δόντια και λιπαντικό (lubrifiant) ώστε να μη φοβούνται να τα ζητήσουν από την υπηρεσία. Δεδομένου επίσης ότι οι έρευνες έχουν καταδείξει ότι ένα 50% περίπου των κρατούμενων κάνουν χρήση ναρκωτικών, η επιτροπή προτείνει σε μια ρεαλιστική αντιμετώπιση τη χορήγηση συρίγγων μιας χρήσεως για την αποφυγή μετάδοσης του ιού του AIDS.

Κλείνοντας το δημοσίευμα για τη δημοσιοποίηση των ιατρικών πληροφοριών οι συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι μία τέτοια πρακτική δικαιολογείται σε σπάνιες και εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν μετά από μία εκτίμηση της συγκεκριμένης κατάστασης, εμφανίζεται ως αναγκαίο, αποτελεσματικό και ως το μέτρο το λιγότερο εξαναγκαστικό για την πρόληψη βλάβης.

Η μελέτη του τμήματος αυτού της Επιθεώρησης *Criminologie*, που αφορά τους βίαιους σεξουαλικούς εγκληματίες προβληματίζει. Η αποτυχία μιας αποτελεσματικής θεραπευτικής αγωγής μέσω του εγκλεισμού, η ανάγκη προστασίας των βασικών δικαιωμάτων αυτών των εγκληματιών, η δυσκολία προσδιορισμού της «επικινδυνότητας» που παρουσιάζουν, αλλά και η ανάγκη προστασίας των θυμάτων και του κοινού πρέπει να μας οδηγήσουν προς νέες λύσεις.

Ο σεξουαλικός βίαιος εγκληματίας, ενώ είναι εξαιρετικά επικίνδυνος όταν εκδηλώνει την επιθετικότητά του μπορεί να λειτουργήσει σχετικά κανονικά τον υπόλοιπο χρόνο. Θα μπορούσε άραγε αυτή η κατάσταση να ελεγχθεί με τη χορήγηση κατασταλτικών φαρμάκων για την επιθετικό-

9. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση ενός ποδοσφαιριστή στην Αυστραλία που μολύνθηκε όταν υπέστη σοβαρές κακώσεις μετά τη σύγκρουσή του με άλλο παίκτη φορέα του ιού σελ. 143.

τητα; Η πρόοδος της ιατρικής επιστήμης και ιδιαίτερα της ενδοκρινολογίας μπορεί να μας βοηθήσει προς την κατεύθυνση αυτή. Ο βίαιος εγκληματίας (και όχι μόνον ο σεξουαλικά βίαιος) θα μπορεί να παρουσιάζεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα για να υφίσταται αυτή τη φαρμακευτική αγωγή. Τα πλεονεκτήματα μιας τέτοιας λύσης είναι εμφανή. Με μια ελάχιστη προσβολή των βασικών του δικαιωμάτων (εφόσον βέβαια η συμμετοχή στο πρόγραμμα θα είναι εθελούσια) το άτομο θα εξακολουθήσει να είναι κοινωνικά ενεργό στην οικογένεια και την εργασία του ενώ ταυτόχρονα θα εξοικονομούνται σημαντικά ποσά από τη μη υποχρέωση εγκλεισμού σε ίδρυμα.

Το τεύχος κλείνει με δύο δημοσιεύσεις έξω από τη θεματική «σεξ και εγκληματικότητα». Η πρώτη αφορά μία μελέτη των ανθρωποκτονιών μεταξύ συζύγων στο Montreal¹⁰ που ανέρχονται σε 10 περίπου κατ' έτος μεταξύ 1985 και 1989. Το αδίκημα αυτό αποτελεί την ύστατη μορφή συζυγικής βίας. Υπάρχει όμως μία μικρή βιβλιογραφία για το θέμα σε σύγκριση με τα δημοσιεύματα που αφορούν τις γυναίκες θύματα βίας.

Οι περισσότερες έρευνες που έχουν γίνει γύρω από το θέμα αυτό, δείχνουν ότι η αστάθεια στις σχέσεις και οι οικονομικές δυσκολίες είναι συνήθως οι παράγοντες ή τα «αίτια» της συζυγικής ανθρωποκτονίας. Πολλοί συγγραφείς αποδίδουν μεγάλη σημασία στην ανδρική ζήλια υπό την ευρεία έννοια, τη θέληση δηλαδή του άνδρα να κυριαρχεί αποκλειστικά σε κάποιον άλλο. Στη συγκεκριμένη έρευνα που διεξήγαγαν ο M.Cusson και η R.Boisvert, στις 77 συζυγοκτονίες τουλάχιστον οι 42 (ποσοστό 54,5%) οφείλονται στην παραπάνω αιτία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι 3 από τις 77 αποτελούν περιπτώσεις ευθανασίας όπου ηλικιωμένοι άνδρες σκότωσαν τις γυναίκες τους που υπέφεραν από σοβαρές αρρώστιες και αυτοκτόνησαν στη συνέχεια.

Επίσης ενδιαφέρουσα είναι η διαπίστωση ότι οι διαταραγμένες σχέσεις όπου η γυναίκα φεύγει από το σπίτι και ξαναγυρίζει ύστερα από υποσχέσεις του συζύγου ότι θα διορθωθεί η κατάσταση, παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν άσχημο τέλος εφόσον επιτρέπουν στον άνδρα ν' αφήσει να ωριμάσει το σχέδιο εξόντωσης της συζύγου του.

Στην τελευταία μελέτη του ιστορικού M.Renneville: «Η ανθρωπολογία του εγκληματία στη Γαλλία», ο συγγραφέας ασχολείται με τη γέννηση και εξέλιξη της εγκληματολογικής ανθρωπολογίας στη Γαλλία η οποία προηγήθηκε σε πολλά σημεία της ιταλικής θετικής σχολής.

Το τεύχος της Επιθεώρησης *Criminologie*, που αναλύσαμε, είναι επίκαιρο, ενδιαφέρον και, κυρίως, έχει διεπιστημονικό χαρακτήρα αφού οι

10. Συγγραφείς είναι ο M.Cusson και η R.Boisvert.

επιστήμονες που συμμετέχουν προέρχονται από τους ψυχιάτρους, ψυχολόγους, νομικούς, κοινωνιολόγους και εγκληματολόγους. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η σφαιρική ανάλυση των θεμάτων και δεν πέφτει το βάρος και η προτίμηση, σε μία μονόπλευρη εξέταση της εγκληματικής πραγματικότητας. Ο αναγνώστης έχει μπροστά του τις διάφορες απόψεις και μπορεί ο ίδιος να κατανοήσει και συνηδητοποιήσει ορισμένα φαινόμενα ώστε να μπορέσει να συμμετάσχει με πιο ενεργό τρόπο στη χάραξη μιας σωστής αντεγκληματικής πολιτικής.